

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1579. Soc. 40.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

infimique, ut impedirent. Cautum sub gravibus pœnis, ne quis commodaret scapham ad navem subeundam. Additæ sunt, noctu, diæque excubiæ circa nostrum Collegium, ne possent elabi. Die, quâ navim conscendere statuerat, perrexit ad litus. Eo populus, & nobiles confluxere. Obstutum est enixissimè. Dilapsi nautæ, nemo fuit, qui auderet scapham littori applicare. Penè civium humeris reportatus in Collegium. Videns Gomius tot obices, tantisper diffimulavit. Dum ex navibus regiis phaselus ad sinum ab urbe remotum applicabatur, cum minùs putatum, Gomius jam erat in tuto. Ulyssiponem appulsus, contendit Eboram, ubi Dominici Adventus tempore verba fecit solito proventu.

22. E Madeirensi Collegio aliquot sacerdotes per insulæ vicos & pagos excurrere populum erudiendo. Navigarunt alii ad insulam de Portu sancto. Ubi que naviter procurata animarum salus. Illud magni momenti fuit ad insulæ bonum. Inter Episcopum, & Comitum Callerensem insulæ Præfectum ardebat controversia circa præstantiam sedis: inde fiebat, ut nunquam simul interessent alicui solemnitati. Res erat non boni exempli. Collegii nostri Rector alium, & alium alloquendo, sic plenum alex negotium temperavit, ut lis finita sit. Ad commodiorem ædem sacram translata est Eucharistia.

23. In Residentia Angolana 12. Maji vitæ finem posuit Garcia Simonius, Alenquerii natus, Superior nostrorum, quibus præibat exemplo. Ex quo pervenit Loandam, sudavit indefessè cum in excolendis Christianis, tum in ethnicis ad fidem traducendis. Per Pagos Æthiopum discurrens, eorum cremavit idola sine numero. Brevi didicit indigenarum linguam, ut mirarentur Nigri, quòd Ambundorum idioma tam rectè pronunciaret.

Rex Madeirensis Collegii.

Moritur P. Garcia Simonius.

Annus 1579. Soc. 40.

I.

Cum novo Rege illico aliam faciem publica negotia induere. Principes, quibus erat aliquod jus Henrico succedendi, applicarunt curas in tantam spem. Inde nostræ Societati nata est non parva molestia, cum primis in Castella, ubi omnibus Regiis Ministris Societas erat fides in oculis. Aiebant nostros in Lusitania nodum esse, & moram, quò minùs Henricus legitimum successorem pronuntiaret Philippum nepotem ex sorore. Nec sibi tuendæ factis erat innocentia. Etenim quid ad Castellanos Patres culpa Lusitanorum? Numquid illi hos incitabant? aut quod crimen? idem habitus, & Institutum?

Molestia Societatis.

2. Illud verissimum, Societatis curas eò spectasse, ut partem non haberet in negotio, quo nullum erat plenius alex periculosæ. Arcebantur, quæcunque possent suspensionem movere. Propterea cum Dux Ossunæ Philippi Legatus secum duxisset Confessarium nostrum Ludovicum Gusmanum; summo pere Lusitani Patres adnixi sunt, ut reverteretur in Castellam, ne crederetur ipsum nostros movere ad se pro Philippo in negotio successionis involvendo. Id eò sunt aggressi confidentius, quòd Ossunæ Dux esset tam adictus Societati, ut aliquid exquisiti Duci Conjugi suæ missurus Ulyssipone, aliud gratius piæ Domine non invenerit, quàm schedam, quâ Patres Domus Professæ testabantur ipsum per confessionem animam eluisse in ea domo. Uterque enim nostram Societatem dignabatur amore singulari. Idcirco Dux nostrorum consensit voto.

3. Quòd multi detraherent Leoni Confessario Regis, vocatis ad se Dynastis, Henricus verbis disertissimis declaravit, nec in eo, nec in aliis negotiis Leonem se immiscere; id à se postulasse Generalem, id se Leoni denunciasse. Proinde non esse, cur Societati nutrant infensos animos.

4. Duodecim ex Europa ad Indos discessere, Lusitani quatuor, cæteri diversarum gentium. Præerat omnibus Petrus Gomius. A multis annis id DEum precibus, id P. Generalem rogabat litteris. Promiserat sacra missæ centum ei se daturum, qui primò nunciasset, se destinari ad Japonensem expeditionem.

Profecti ad Indiam.

nem. Venerat Villavissosâ, ubi postulante Duce Catharinâ dies quindecim missionem valde utilem habuit; cum Michaël Sousa Visitator, qui tunc erat Eboræ, coram sociis declaravit Gomium voti factum compotem.

5. Incredibilis fuit Gomii lætitia, incredibilis sociorum sancta invidia. Permoti illius exemplo certatim se conjiciunt ad Visitatoris pedes, quâ verbis, quâ lacrymis se quodque mitti obsecrant. In urbe tantus omnium dolor, ut dicitarent, velle DEUM urbem suam punire, quod inde transferret aliò Gomium virum justum. & sanctum. Volebat Generalis Collegium in Japonia fundari: ad rem nullus aptior Gomio apparuerat. Archiepiscopus Theotonius multis oneravit donis, quibus muneraret Principes Christianos. Equidem nemo Japoniæ operariis, & neophytis Theotonio magis favit: nam & suis expensis curavit typis dari illius novæ Ecclesiæ illustres progressus & labores. Ibat in eo numero Petrus Bernus natus Asconæ in Italia: unus fuit è Martyribus Salsitanis. Tagum egressi 2. Aprilis.

P. Balth. Barreira it in Angolam.

6. Mortuo in Angola Garcia Simonio nostrorum moderatore, missus, ut succederet, vir eximius Balthasar Barreira, earum regionum magnum lumen. Illi comes additus Fructuosus Nogueira non sacerdos. 20. Octobris sublati anchoris in altum protracti. Habitabat per id tempus Eboræ Barreira, & Quadragesimâ proximâ missionem habuerat Corucii.

Profecti ad redimendos captivos.

7. Septembri mense Amator Rebellus, & P. Andreas Alvarus navigarunt Argelium ad redimendos Lusitanos captivos, quorum magnus numerus illò à Barbaris fuerat asportatus. Mense Julio Alexander Vallaregius è captivitate reditus Lusitaniæ, omnes adhibuit curas in contrahenda pecunia, reditus ad miferos inde educendos. Rex præter magnam aris summam tribuit pretiosos lapides, ornamenta ad sacrum faciendum, & litteras commendatitias ad omnes Præfectos arcium Lusitanarum in ea regione. Nuncius amplas dedit facultates, & necessaria ad Italos redimendos.

Moritur Vallaregius.

8. Itinere terrestri Hispal contendit, inde transfretavit Septam. Ejus socius Emmanuel Gonsalvius mari profectus. Numerosâ pecuniâ, quam portaverat, liberavit multos. In reditu P. Vallaregius, ut jam dixi anno 1578. serviens Septæ infectis pestilentia mortem oppetit gloriosam.

Redeunt ex Africa nostri captivi.

9. Diversis mensibus venere nostri captivi. Aprili è Tituamo Franciscus Alvarus; Majo Petrus Martinus, & Joannes Nogueira è Fesisa; Julio è Tituamo Balthasar Diasus, cum eo reverus Ruysfus Gomius, quem diximus anno superiore missum Tituamum ad captivos recuperandos cum P. Antonio Britto; sed Brittus morbo contracto Septam ad curandum corpus secesserat, ibi mortuus calendis Februarii, sepultus in templo PP. Trinitariorum, natus Mouræ in diœcesi Eborensi.

Moritur P. Antonius Brittus.

Moritur Simon Rodericus.

10. In domo Professæ Ulyssiponenfi 15. die Julii horâ post noctem mediam secundâ ad illud divinum animorum concilium, cætumque abiit venerabilis fenex, hujus Provinciæ parens suavissimus, & amantissimus Simon Rodericus, unus è primis sociis S. Protoparentis Ignatii, heros omnium virtutum ornamentis cumulatifsimus: cujus vita typis mandata est in volumine de domicilio tironum Ulyssipone, & in *Anno glorioso*.

11. Simon natus Vouzellæ, oppidum est in Beirensi Provincia diœcesi Vifensi. Consanguineus fuit S. Ægidii Dominicani. Luteriam Parisiorum missus studiorum causâ, visis illic S. Ignatii virtutibus, & exemplis, ipsi se junxit Comitem. Eum Romam secutus particeps fuit laborum omnium, quibus primi Patres nostri prælusere huic minimæ condendæ Societati. Cum adhuc non erat à Summo Pontifice confirmata, postulante Joanne III. Lusitaniæ Rege aliquot Ignatii socios ad fidem in India prædicandum, designati Simon, & Xavierius. Quo in Orientem navigante, Simon jussu Regis substitit in Lusitania, ut in ea Societatem JESU propagaret: quod præstitit annis duodecim, fuitq; primus in prima ea Provincia Præpositus Provincialis. Suis exemplis, ac documentis

ris fundavit ac direxit, donec à S. Ignatio missæ constitutiones. Ab eodem vocatus Romam præbuit submissionis exempla anno 1552. memorata.

12. Placuit sanctissimo Fundatori Simonem in Italia detinere. Illic vivit ad annum 1564. quo migravit in Hispaniam. Deinde Lusitaniæ restitutus anno 1573. Honores semper exosus, acceptavit munus Confessarii, & Magistri Joannis Principis filii Regis, quod tanto Societatis nostræ parenti, qualis Joannes fuit, morem non gerere duxerit impium. Postremis tamen annis ab Confessarii Regis Sebastiani munere se excusavit. Egregius erat in sustinendis æquo animo rebus adversis. Plurima ipsi cum DEO familiaritas. Socios rexit magis exemplo suo, quam verbo. Corpus suum tanquam hostem domesticum castigationibus fregit. Somnos non cepit, nisi vestitus, quem rigorem etiam servavit in morbo supremo. Ut se Christi mancipium testaretur, ferro scidit in suo pectore Crucis effigiem, quam paulò ante mortem socio ostendens dixit, ne putaretur miraculum, à se exararam primo mutatæ vitæ fervore.

13. Phthisis lenta eum paulatim consumpsit, & sic extenuavit, ut omnia ossa corporis numerarentur. In tam diuturno morbo dolores immensos pertulit. Æstuabat desideriis intuendi DEum, Cœlites, ac primos Societatis Patres Ignatium, Xaverium, & alios. Si dabant spem vitæ producendæ, cupio, reponebat, unice *dissolvi, & esse cum Christo*. Et; *Hei mihi, quia incolatus meus prolongatus est*. Assidue indulgebat piis alloquiis cum Deo, lacrymis sponte suâ faciem irrigantibus; idcirco gaudebat solitudine. Conjiciens instare supremum agonem, jussit ad se vocari, quotquot domi erant, ut valediceret, quibus & paternam impertivit benedictionem, precatus DEum, ut eos virtutum auget incrementis, usque ad ultimum anhelitum compos suæ mentis. Corpus post justa perfoluta conditum ad imos gradus aræ principis. Postea sunt ossa inclusa Sarcophago in templi pariete, ubi modò cernitur politum marmor incisus literis, cujus sint ossa, indicantibus.

14. Ibidem Mense Augusto decessit Joannes Nogueira Coadjutor, qui ^{Mortuus Jo-}superiore Majo redemptus venerat ex Africa. Exantlati labores sub dirissima ^{annes No-}servitute multum fregerant corporis vires; acutâ febre superveniente sic oppref- ^{gucira.}sus, ut diu inter vivos esse non potuerit.

15. Eboræ 28. Novembris vitam deseruit P. Petrus Andrada natus Vil. ^{P. Petrus An-}lælongæ diœcesis Ulyssiponenſis. Morbus ostendit thesauros virtutum. Nihil ^{drada.}eo humilius. Percontantibus Medicis, ut haberet? Læto vultu solitus respondere: Bene, tanquam qui Deo videndo est proximus. Sæpe in Cœlum oculis & manibus sublatis repetebat hymnum: *Cœlestis urbs Jerusalem*.

16. Ibidem 8. Augusti corpore laxatus est Josephus Rebellus Coadjutor, ^{Josephus Re-}natus Monte majore novo. Sic deditus erat labori, ut ab eo non abstinerit, ^{bellus.}donec pedibus instat. Id omnes laudabant, & mirabantur, cum primis Gaspar Rodericius etiam coadjutor, qui Josephum jam lecto affixum non semel rogavit à Deo post mortem sibi impetraret, ut primus obiret in Collegio. Mortuo Rebello, protinus sequentis Septembris die 27. obiit & Rodericius natus in Castello Penalvæ ^{Gaspar Rode-}diœcesis Vifensis. Idcirco creditum est Rebelli apud DEum preces mortem ^{ricius.}Gaspari obtinuisse.

17. Calamitates auxit lues epidemica mense Februario. Adolescens ^{reſtis Ulyſſ-}Anglus, qui studio urbis videndæ Ulyssiponem venerat, primus est percussus, ^{pone.}& tres alii domus, ubi diverſit. Chirurgi, qui curam illorum egerat, filius, atque alii domestici morte sunt correpti, nec dubitatum contagium esse. Sine mora missi extra civitatem, quique suspecti erant, ut probaretur, quid rei foret. Sopitum potius, quam extinctum malum. Mense Julio cum caloribus siriis surrexit. Erecta domus, ut vocant, salutis. Sed non fuit, qui pretio ullo induci posset ad ejus curam suscipiendam. Rex, Archiepiscopus, & Senatus rogârunt Patres Domus Professæ, pro charitate Societatis vellent curæ habere domum illam, & tot miseris prospicere.

18. Omnes

Celebratur
festum D.
Rochi.

18. Omnes hanc sibi expetebant provinciam maximo fervore. Concessa Patribus Petro Mascarenio, & Fernando Prado, qui migrarunt ad illam salutis ædem. Interim dies sacrata D. Rocho adversus pestilentem Patrono in templo Domus Professæ celebrata, quanto fieri potuit apparatu: aulae Regis vestitum templum. Archiepiscopus Parmensis, qui sui Ducis jus succedendi in regno procurabat, auxit solemnitate indulgentiâ plenariâ. Nam Pontifex concesserat, ut qui semel in anno coram Crucifixo ipsius Archiepiscopi die ab eodem destinata, recitaret quinquies orationem Dominicam, & salutationem Angelicam, cœleste illud lucraretur donum. Constituta D. Rochi die, crevit concursus & solemnitas. Ipsâ die consultum est, an Regi Ulyssipo propter contagium deferenda. Placuit morari, quod hæcenus pauci, & hi leviter malo ferirentur.

Solvitur No-
vitiatus Do-
mûs Professæ.

19. Solutum hoc anno tirocinium Domus Professæ, missis tironibus Eboram, & Conimbricam: nec amplius cogitatum de illo restituendo; nam prudentius visum alere tot operarios, quot erant tirones, quorum necessitas, sublato choro, multa non erat in ea domo.

Moritur P.
Ferdinandus
Pradus.

20. Dum sacerdotes consulunt infectis peste, periculis omnibus eorum saluti propositis; percellitur lethaliter P. Ferdinandus Pradus, ac morte rapitur 22. Augusti. Mascarenus in suis ad Majores litteris hæc ait: *Hodie horâ quintâ profectus è terris ad Cælum nosler P. Pradus, omnibus susceptis Sacramentis tam animi sensu, & pietate, ut expresserit circumstantibus lacrymas. Ingenue fateor me non potuisse ad finem perducere verba, Domine, non sum dignus. Comploratus ab omnibus tanquam parens omnium. Ejus modestia, obedientia, mansuetudo, & charitas hanc domum totam sibi devinxerat.* Hæc Mascarenus. Natus est Carrazedi in Transmontana Provincia.

P. Petrus Mas-
carenus.

21. P. Mascarenus dum opus urget, 22. Septembris efflat sanctissimam animam. Duos menses insumperat nocte, dièque intentus & animis, & corporibus sanandis, cum illi suboritur in facie memendus carbunculus. Invictâ patientiâ tulit curationes atrocissimas. Nulla omissa remedia, nulla cura in eo servando. Rex id negotium suis commendavit Medicis, sed arte omni plus valuit malum. Rex nuncio mortis audito, *perii*, inquit, *Ulyssiponis remedium.* Mascarenus ortus monte majore novo è parentibus præcipuæ Nobilitatis. Illius erat munus in Domo Professæ Procuratorem agere addictorum carceribus & triremibus. Solitus dicere, post martyrium nullum genus mortis sibi magis esse cordi, quam contractum infectis peste serviendo. Anno sequenti dicam reliquos in pestilentia labores è nostris exantlatos.

Charitas Do-
mûs Professæ,
& calia ejus-
dem.

22. Incolæ Domus Professæ miserorum auxiliis semper intenti, magnam pecuniæ vim collegere ad redimendos captivos, & triticum ad distribuendum egenis, Sex & quinquaginta supra centum, quos debita alligaverant carceribus, soluti sunt, ac expuncta debita. Liberarunt triremibus undenos, qui tempus expleverant, & tamen detinebantur. Julio mense imposita manus supra præcellum D. Sebastiani, quod fieri jusserat Catharina Regina. Stetit supra duo millia cruciatorum. Hoc Societas donavit Martino Gonfalvio Camera, cujus ibi conduntur ossa unâ cum ossibus nostri Ludovici Gonfalvii Camera ejus fratris. Rex Henricus cymbalum dedit pendens novem pondos. Septimum domesticum auctum est campo empto mille & quingentis cruciatis.

Primus lapis
Collegii D.
Antonii.

23. Die 11. Maji positus est primus lapis Collegio D. Antonii jussu Regis Fundatoris. Regebat Collegium P. Christophorus Gouvea. Res transacta sine ulla solemnitate, aut cæremonia ob temporum calamitatem. Junio mense habita Provinciæ comitia. Electus Romam iturus Procurator Ludovicus Valconcellius. Id Romæ non probatum, quod hominum penuriam, quæ non dabatur, argueret; cum jam idem Pater Romam contendisset, tulissetque in alio conventu suffragia.

Exequiæ Epif-
opi Conim-
bricensis.

24. Conimbricæ magnâ pompâ Septembri mense celebratæ sunt exequiæ Emmanuelis Menesii, ejus dicecesis antistitis, qui cum Sebastiano perierat. Habuit funebrem laudationem noster Petrus Martinus, qui in eodem infausto prælio

lio à Mauris fuerat captus. Etenim Menesius, dum vixit, Societatem nostram benevolè complectebatur. Convictorum Collegium ibidem extinctum; cum enim id onus nobis Sebastianus imposuisset, eo mortuo, non erat, cur molestissimam curam amplius sustineret Societas, quam semper gravem, & quieti nostræ infensam existimavit.

Solvitur Convictus.

25. Multi sacerdotes è Conimbricensi Collegio prodierunt ad sacras peragendas missiones. Dominicis diebus Quadragesimæ, & Adventus 40. locii & tirores egrediebantur in vicos & pagos urbi vicinos ad populum fidei mysteris erudiendum. Haud minor socios Eborenses ardor incendit. Viginti paria in finitimis paræciis cœlestis doctrinæ pabulo rusticos pascabant. Octo sacerdotes cum sociis per diversâ oppida missiones obeundo populos ad viam salutis capeffendam instruxere. Ad Algarbia, rogante Hieronymo Ozorio Sylvensi Episcopo, ivere Hieronymus Diasius, & Simon Payus, sacerdotes. Adeo viro doctissimo placuere, ut cum ipse animo destinasset feriis sextis concionari, reliquerit eas conciones obeundas Patribus, dicens, nolle se fraudare oves suas tam fructuosis concionibus. In agro Eborensi fraus detecta per nostros, quæ puer à parente arte dæmonis imbutus admiranda patrabat.

Missiones.

26. Eboræ cœpit esse usui triclinium ab Rege Fundatore ædificatum. Eius longitudo complectitur 171. palmos, latitudo 40. Tectum nititur 8. columnis è marmore politissimo; eas dedit Collegio Rex Sebastianus detractas ex nobili porticu, ut creditur, Romana, quæ surgebat in foro urbis, ubi nunc est fons marmoreus structus ab Henrico. Id constat ex ipsius Henrici litteris datis ad Senatum Eboremsem 21. Augusti anno 1570. Primo triduo cum prandii, tum cœnæ tempore vel Lusitanè, vel Latine de pulpito dictæ orationes. Diebus post triduum sequentibus multæ fuerunt verberationes in triclinio pro regni necessitatibus. Postridie Pentecostes Archiepiscopus Theotonius nobiscum prandere dignatus est novi cœnaculi celebritatem aucturus.

Triclinium Eborensè.

27. In urbe quoque Eborensi nostrorum curâ plurimæ meretrices de cœno abductæ. Ne in idem relaberentur, rogatus Archiepiscopus, ut domum institueret Conversarum. Annuit postulato, & hæcenus stat ea domus, refugium huiusmodi faminis, quæ lupas exuunt, ut induant agnas.

Domus Conversarum.

28. In cæteris domibus erat quidam tenor constans quæ in scholasticis docendis, quæ in aliis exereendis Instituti ministeriis. In Angola sacerdos Balthasar Alphonius degebat cum Coadjutore. Residentiæ in annos singulos dabat Rex 450. cruciatos. Balthasar, cujus virtus magna fuit in dispenlandis idolis, discurrens per Corimbam, flammis tradidit domos quindecim plenas idolis, & veneficiorum instrumentis.

Res Angola.

Annus 1580. Soc. 41.

I.

Plenissimum calamitatibus annum ingredimur, quo fortunæ iniquitas Lusitano irata nomini funditus evertit ipsius potentiam. Cœpit cumulus infortuniorum ab Regis Henrici morte postremâ die Januarii, quæ fuerat in lucem editus. Licet vulnus immane omnem nationem perculerit, specialiter pupugit Societatem nostram, quæ in terris non agnoscebat chariorem sibi parentem. Grassante pestilentia Ulysisipone, cogitur Henricus, nimium jam attrita valetudine, Almeirinum secedere. Præter afflictam valetudinem cruciabat importunitate Principum, quibus erat jus in regni successione. Quod negotium mei non est instituti. Commisit aliquot viris illustribus litigium terminare, qui ipso de vivis erepto menses aliquot gubernarunt.

Moritur Rex Henricus.

2. Igitur Princeps sanctissimus, qui, dum vixit, nihil magis in mente habuit, quam annos æternos, videns propinquam mortem totum se tradidit curis, quas tempus poscebat. Aderant illi de nostris Leo Henriquius ejus Confessarius, & Georgius Serranus Præpositus Domus Professæ, qui scripsit nullam

Antonius Franco.

Q

rem